

بحران در مکانیزاسیون کشاورزی جمهوری اسلامی ایران و راههای مقابله با آن

مهدی دهقان

نظر به اهمیت تولیدات کشاورزی در تحقق اهداف توسعه اقتصادی بویژه با توجه به نقش معموری بخش کشاورزی در برنامه دوم توسعه و جایگاه مکانیزاسیون کشاورزی در تحقق اهداف این بخش با عنایت به تامین بیش از ۸۰٪ نیروی مورد نیاز تولید محصولات کشاورزی با استفاده از نیروی ماشینیهای کشاورزی و استحصال بیش از ۴۰٪ آب مورد مصرف در آبیاری محصولات کشاورزی از این طریق، برنامه مکانیزاسیون کشاورزی در برنامه پنجساله دوم بخش کشاورزی تدوین گردیده است.

بر اساس اهداف برنامه مکانیزاسیون کشاورزی، فریب مکانیزاسیون از ۰/۷ اسب بخار در هکتار در سال پایه نامه (سال ۱۳۷۳) به ۱/۱ اسب بخار در هکتار در سال پایانی برنامه در سال (۱۳۷۸) افزایش خواهد یافت.

منابع مورد نیاز سرمایه‌گذاری جهت تسهیل اهداف برنامه مکانیزاسیون کشاورزی با توجه به بنیه مالی ضعیف بهره‌برداران کشاورزی به میزان ۳۹۵۱ میلیارد ریال در برنامه مکانیزاسیون کشاورزی و بخش مهمی از ۲۰۱۶ میلیارد ریال اعتبار برنامه زراعت و باغبانی با استفاده از اعتبارات نظام بانکی از محل بند ۱ تبصره ۷۷ قانون برنامه پنجساله دوم (اختصاص حداقل ۲۵٪ تسهیلات پرداختی کلیه بانکهای کشور به بخشهای آب و کشاورزی در طول سالهای برنامه پنجساله دوم) منظور گردیده است.

متأسفانه طی سالهای ۱۳۷۳-۱۳۷۵ به علت اجرای سیاستهای آزادسازی توسط دولت و افزایش سرسام‌آور قیمت ماشین‌آلات کشاورزی و نیازگسترده خریداران و منتظران به تامین منابع مورد نیاز از محل اعتبارات نظام بانکی جهت خرید ماشین‌آلات و تامین نقدینگی جهت استمرار تولید از یکسو و اعمال سیاستهای انقباضی شدید پولی توسط بانک مرکزی و عدم اجرای بند ۱ تبصره ۷۷ قانون برنامه از سوی دیگر، بدلیل کاهش شدید اعتبارات اختصاصی نظام بانکی به بخش کشاورزی و عدم تامین نقدینگی مورد نیاز صنایع تولید کننده توسط بانک مرکزی شرایط نامناسب اعتبارات اختصاص یافته، ماشین‌آلات کشاورزی مورد نیاز متناسب با تحقق اهداف برنامه مکانیزاسیون در اختیار بخش کشاورزی قرار نگرفته است. عملکرد دو ساله تامین تراکتور، تیلر، کمباین و دروگر به

ترتیب برابر ۱۶/۱٪ و ۱۶/۵۵ و ۱۱/۲٪ و ۳/۸٪ بوده که حتی پاسخگوی جایگزینی ماشینهای از رده خارج شده و حفظ سطح سال پایه برنامه دوم هم نبوده است و حداقل برای حفظ سطح مکانیزاسیون سال ۱۳۷۳ میبایست ۵۰٪ اهداف برنامه تحقق یابد. نتیجه ناهمساعد گمبود منابع لازم برای تامین ماشین آلات کشاورزی و کاهش تعداد ماشینهای اصلی مولد نیرو سبب کاهش ضریب مکانیزاسیون کشاورزی نسبت به سال شروع برنامه گردیده است که بروز نارسائی کمی و کیفی در انجام عملیات کاشت، داشت و برداشت محصولات زراعی و باغی و افزایش هزینه تولید و نقصان عملکرد در واحد سطح محصولات کشاورزی و کاهش درآمد واقعی کشاورزان و اجبار در افزایش واردات مواد غذایی از خارج، از آثار سوء وضعیت یاد شده است که از یکسو کشاورزان را از درآمدهای قابل انتظار بی نصیب نموده و از سوی دیگر خروج ارز برای تامین گمبوده های مواد غذایی را بدنبال داشته است که از هر دو طرف اقتصاد ملی متضرر گردیده است.

همچنین در این راستا صنایع داخلی تولید کننده ماشینهای کشاورزی که از توان بسیار بالائی نیز برخوردار میباشند به علت کاهش شدید تقاضای خرید محصول و رکود تولید با زیانهای بسیار هنگفت کاهش کارگران، افزایش قیمت تمام شده محصول، تعطیلی، یا تغییر خط تولید و... مواجه گردیده اند که این وضعیت نیز برای اقتصاد ملی از دیدگاههای متضرر شدن صاحبان سهام این واحدها، افزایش بیگاری، کاهش انگیزه های سرمایه گذاری در تولید کالاهای سرمایه و توسعه نیافتگی صنعتی بسیار زیان آور میباشد.

نتیجه گیری :

جهت جلوگیری از تداوم وضعیت نامطلوب گذشته ضرورت دارد جهت تقویت بنیه تولیدی کشور و حفظ منافع اقشار مولد جامعه (کشاورزان و صنعتگران) لوائح پیشنهادی بودجه با رعایت کامل قانون برنامه دوم بویژه بند ۱ تبصره ۷۷ تدوین گردیده و برای سال ۱۳۷۷ نیز:

۱- کلیه اعتبارات سرمایه گذاری بخش کشاورزی که در حال حاضر در چند تبصره قانون بودجه نظیر تبصره ۳، ۲۵، ۲۶، ۵۰ و... آورده شده که به علت پراکندگی این تبصره ها و مبالغ ناگافی آنها وافی به مقصود نمیشد، در قالب یک تبصره مستقل با حداقل ۵۰۰۰ (پنج هزار) میلیارد ریال تسهیلات بانکی که ۱۰۰۰ (یک هزار) میلیارد آن مختص خرید ماشین آلات کشاورزی باشد در لایحه بودجه منظور گردد. البته تبصره یاد شده شامل اعتبارات تبصره ۲ که جنبه در گردش دارد نخواهد داشت.

۲- همچنین به منظور تامین نقدینگی مورد نیاز صنایع تولید کننده ماشینها و ادوات کشاورزی میزان نقدینگی پرداختی بانک مرکزی متناسب با سقف تولید آن واحدها گردیده و به واحدهای تولید کننده ماشین آلات مولد نیرو (تراکتور، تسیلر، کمباین، دروگر و موتور پمپ) حداقل مبلغ پنجاه میلیارد ریال برای مدت ۱۶ ماه با سود تبصره ۳ برای فعالیتهای تولیدی پرداخت گردد.